

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK.

De boekjes van A. HANS worden in alle scholen aanbevolen, omdat zij boeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van over land en volk vertellen. Dat veel nummers reeds drie- en viermaal herdrukt werden bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. Al de verschenen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Ziehier eenige van de laatste titels:

450. De avonturen in de Hooglanden. — 451. De gestoorde Zesdagenkoers. — 452. Uit een Gezin. — 453. Een Smokkelavontuur. — 454. De Weezen van de Beukenharst. — 456. Kars, de Herdershond. — 457. Een angstige Tocht. — 458. De verkleede Krijgsmán. — 459. De Heldin van Maastricht. — 460. Een spion verrast. — 461. De wraak van den Eskimo. — 462. De schoolmeester van Sylt. — 463. Gevangen in het Ijs. — 464. Het 'Spook van de Steengroeve. — 465. De Grootte Ronde. — 466. Erik, de Cow-Boy. — 467. De Roover uit Eikenuloo. — 468. Het Geheim van den Torenkelder. — 469. Lina, de Smokkelaarster. — 470. Tweemaal Gered. — 471. De zoon van Keizer Karel. — 472. De Zwarte Vrouw uit den Polder. — 473. Djees, de Schooier. — 474. De Cow-Boy en zijn Zuster. — 475. De Wilde Ridder en het Kind. — 476. Avonturen in de Grot. — 477. De Luchtreiziger. — 478. De Kinderen van den Visscher. — 479. Een vlucht in Rusland. — 480. Het Turkschip van Breda. — 481. Kerstmis in Sneeuw en Ijs. — 482. Een vreemde Oudejaarsavond. — 483. De Tooveres van het Ijs. — 484. Een Cow-Boy in de Gevangenis. — 485. De Jonge Strandlooper. — 486. Een Wonderbare Terugkeer. — 487. Het gestoorde Kamp. — 488. Een blijde Wederkomst. — 489. Het geheim van het Krasienhof. — 490. De Ridder met het Zilveren Kruis. — 491. De Heldin van den Vuurtoren. — 492. Koning Albert I. — 493. Koning Leopold III. — 494. Het Licht in de Duinen. — 495. Voetballers in Amerika. — 495bis. Koning Albert aan den IJzer. — 496. Vaders Vlucht. — 497. Een Martelares. — 497bis. Te Marche-les-Dames. — 498. De Jonge Verstekeling. — 498bis. De wraak van den Verstoeteling. — 499. Ada's Avonturen. — 500. Uit het leven van A. Hans. — 501. Een zonderlinge vergissing. — 502. Een Vlaamsche knaap in oorlogstijd. — 503. De jonge wildstrooper. — 504. De bannelingen van Dinant. — 505. De zes honderd Franchimontcezen. — 506. Een nacht in het veerhuis. — 507. Het spook van Leffinge. — 508. De reis met het schoolschip. — 509. De gestoorde zeereis. — 510. De jonkvrouw van het Veen. — 511. Het spookhof. — 512. Het leed van Magda. — 513. Everaard Tserclaes. — 514. De Alvetter. — 515. De strooper van het Zoniënwood. — 515bis. Peter Benoît. — 516. Oorlogswoeker. — 517. De ondergang van Lombardijde. — 518. Te laat. — 519. De opperbaas. — 520. 't Geheim van de schuur. — 521. De arme nicht. — 522. De avonturen van Klaas Wens. — 523. De ondergang van Vreemdijke. — 524. De martelares Miss Cavell. — 525. De Boef van Elslou. — 526. De verrader van Aubel. — 527. De Hulp van den Renner. — 528. Schipbreuk van de Méduse. — 529. Zijn eer hersteld. — 530. De redder van den Koning. — 531. De verlaten Koning.

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

Vraag ze in de boekwinkels en bij dagbladverkoopers.

PRIJS : 60 CENTIEMEN.

Drukkerij R. Bracke-Van Geert, Wetteren.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Nr. 540

A. HANS

Hoe een wees veldoverste werd

Hoe een Wees Veldoverste werd

I.

't Was een droevige tijd rond 1600, te Weert, in Limburg, zoowel als in de andere gewesten van Noord- en Zuid-Nederland. De oorlog woedde al zoo lang tusschen het volk en de Spanjaarden, die hier meester wilden spelen. De Spaansche soldaten in Limburg hadden in langen tijd van hun overheid geen geld ontvangen, en besloten zich zelf te betalen door te plunderen. Zoo richtten ze strooptochten in door het heele land van Weert. In de stad zelve konden de officieren de orde nog handhaven.

't Was een Zondagmorgen en de schoone Sint Maartenskerk van Weert was vol van een angstige menigte, die God om bescherming bad, in deze droevige dagen.

Een jongen van een jaar of zestien, lang en

slank van gestalte, bleef na de Mis nog wat zitten. En toen het volk weg was, ging hij naar voren. Voor het hoofdaltaar lag een grafzerk, waar hij zoo dikwijls naar keek. Daaronder was Filips, graaf van Hoorne en Weert, begraven. Grootvader had het dikwijls verteld, hoe heer Filips, twee en dertig jaar geleden, met den graaf van Egmond op de Groote Markt te Brussel onthoofd was geworden, omdat hij de vrijheden van het volk tegen Spaansche dwingelandij verdedigde. En toen had men het lijk van heer Filips, naar Weert gebracht. Want hier stond zijn kasteel, en in de Munt te Weert, lieten de graven van Hoorne hun eigen geld slaan. Ze hadden ook den handel en de nijverheid van de toen bloeiende stad bevorderd (1).

(1) Nadien werd het graf vergeten, maar men ontdekte het weer in 1839. De kist, van planken vervaardigd, was door oudheid vergaan; het geraamte bleek ongeschonden; het hoofd was op de borst geplaatst. Naast de kist stond een urn; deze bevatte het hart van den graaf van Hoorne. Bij aanraking verviel het in stof. Door den Koning van Nederland, het stadsbestuur van Weert en de kerkmeesters werd dan op het graf een zerk gelegd, die men er thans nog ziet.

De graaf van Egmont, die met Hoorne op het schavot stierf, werd te Zottegem begraven. In den muur van de kerk aldaar, bemerkt men zijn grafkelder.

Jan, zooals de knaap heette, bezichtigde elken Zondag die zerk. En dan dacht hij aan dappere mannen, die voor de vrijheid streden. Dat zou hij ook wel willen doen, maar hij was schoenmakersjongen bij baas Lieven, in wiens huis hij woonde. Jan had geen ouders meer. Zij en zijn grootvader en twee broers en twee zusters waren eenige jaren geleden gestorven, toen de pest te Weert zoo vreeselijk woedde, en er elken dag wel veertig tot vijftig menschen overleden. 't Leek een wonder, dat Jan alleen van het gezin aan den dood ontsnapte. De burgemeester had het kind naar het weeshuis laten brengen, en later moest Jan in dienst bij baas Lieven, om het schoenmakersvak te leeren.

Het beviel den knaap niet, altijd op een driepikkel te moeten zitten. Hij droomde er van door vreemde landen te trekken. Hij zag er echter geen kans toe, want hij was een doodarme knaap, die van het stadsbestuur jaarlijks een pak kleeren kreeg en bij Lieven voor zijn korstje hard moest werken.

Jan verliet eindelijk ook de kerk, maar hij ging nog niet naar huis. Hij trok uit de stad om een wandeling te doen. Kon hij niet in den vreemde reizen, toch was het hem mogelijk in de omgeving te zwerven. En vooral trok de Peel hem aan. Dat was een moerassige vlakte, wel acht uur lang en drie uur breed, een triestige en

gevaarlijke streek. Wie de enkele harde paden niet kende, liep kans in de zompelingen en veenkuiten te verzinken en jammerlijk om het leven te komen. Maar Jan wist die wegels liggen en hij wandelde er gaarne over. De uitgestrekte, sombere Peelvlakte trok den zonderlingen, eenzelvigen jongen sterk aan. En toch, de meeste menschen waren bang van dat gevloekte land. Men zei, dat door de dampen van de moerassen de pest zoo sterk te Weert had gewoed. Men vertelde ook dat er in de Peel heksen en tovenaars verbleven, en ze schatten bewaakten, die in den grond verborgen zaten.

Toch was Jan niet bevreesd voor de Peel, en ook nu dacht hij weer aan al die verhalen. O, als hij eens zulk een schat vond! Dan zou hij kunnen reizen en veel zien in den vreemde.

Jan vergat zijn tijd en slenterde maar voort. Doch de honger herinnerde er hem aan, dat het middaguur al lang voorbij moest zijn. In de Peel stonden enkele hutten. De bewoners groeven turf, die ze in de dorpen verkochten.

Jan trad een van die huisjes binnen. Men kende er den jongen wel, die hier zoo dikwijls zwierf. En hij kreeg er ook nu een homp roggebrood, dat hem lekker smaakte.

De turfsteker vertelde, dat de Spanjaarden in de dorpen bij de Peel en op de hoeven tegen de Maas aan, veel hadden gestolen. De burgers te

Weert mochten wel oppassen, want de wilde soldaten zouden ook op die stad kunnen loeren. Hoe hadden de Spanjaarden eens het rijke Antwerpen geplunderd!

Jan bleef een heelen tijd praten en de Octoberdag was bijna ten einde, toen hij te Weert terug keerde.

Als met looden schoenen ging hij naar huis. Baas Lieven en vrouw Katrijn zouden wel weer opspelen.

— Ha, daar is hij, zei de schoenmaker, een grimmig ventje, toen de knaap binnen trad.

Lieven had al een spanriem klaar gelegd en, eer Jan iets zeggen kon, kreeg hij eenige gevoelige slagen.

— Dat is een voorproefje, zei de booze man. Ik heb er al den heelen achternoen naar verlangd u die kletsen te geven.

Jan voelde veel pijn, maar wilde toch niet schreien.

— En waar hebt ge gezeten? vroeg zijn baas dan.

— In de Peel.

— Dacht ik het niet! kreesch vrouw Katrijn. Ik ben zeker, dat de deugniet er heksen ontmoet en hij zelf een duivelskunstenaar wil worden.

— Ik ben bij Dirk, den turfsteker, geweest en heb nog nooit een heks gezien, beweerde Jan.

— Zoo, smaakt in dat krot het eten beter dan

bij ons? hernam Lieven venijnig. Zwart roggebrood is lekkerder dan onze erwtensoep, he? Ik weet het wel, deugniet, waarom ge daar als een schooier binnen valt! Om kwaad te spreken van ons en net te doen, of wij uw hollen buik niet vullen. En ge zoudt ons de ooren van den kop eten. Dat kunt ge beter dan werken.

Weer daalde de spanriem op den rug van den ongelukkigen knaap.

— Dit is de tweede portie, vervolgde Lieven. Smaakt dat zoo lekker als het roggebrood in die zwarte Peelhut? Weet gij waarom ik u nu tracteer? Omdat de timmerman Lorensen vanochtend kloeg, dat gij zijn schoenen te nauw hebt gemaakt! De vent heeft wel paardenpooten, maar een goede schoenmaker moet er rekening mee houden. Gij knoeit en ik begrijp wel waarom. Ge wilt me op een kwaden naam brengen en mijn klanten naar Kasper jagen, den schoenflik uit de Hoogstraat, die mij het licht in mijn oogen niet gunt.

— Gij hebt zelf de schoenen van Lorensen gemaakt! kreet Jan verontwaardigd.

— Wel, nu zou die duivelskater nog beweren, dat ik mijn vak niet ken! Ik die den burgemeester een paar laarzen heb bezorgd, waarvan de heele stad jaloersch is. Kasper, de stukkelaar, kreeg schele oogen van nijd, toen hij er naar keek.

— Ik heb toch geen steek aan de schoenen van

Lorensen gedaan. Gij hebt ze verknoeid! sprak Jan, die ook kwaad werd, om de valsche beschuldiging.

— Hoort ge dat, Katrijn? spotte de baas. De lummel heeft net zoo'n blaastrompet van een mond als zijn grootvader, die omroeper was.

— Zooveel praats nog en ons heel den dag in de onrust laten, sprak Katrijn.

— Onrust, op één manier. Ik ben voor den verbond verantwoordelijk jegens het stadsbestuur, anders mocht hij van mijn part in de diepte van de Peel verzinken. Ik heb me verbonden hem te houden tot hij achttien jaar is en dat is nog twee jaar chagrijn en last. Maar toen de armenmeester met hem kwam, trok Jantje zulk een droevig zondaarsgezicht, dat mijn goed hart van medelijken ineen kromp, en ik meende een goed werk te doen. Maar.....

Huichelachtig stak Lieven de handen omhoog.

— Elken dag verdriet en ergernis, kloeg hij. Ons belasteren bij de stadsgenooten.

— Dat is niet waar! wedervoer Jan.

— Schoenen en laarzen verknoeien; rond zwerven... liever grof roggebrood eten dan onze kostelijke erwtensoep, alleen maar om te kunnen beweren, dat hij hier slechten kost krijgt! Ons tegenspreken... Dat is de belooning voor onze liefde.

Jan keek intusschen angstig naar den span-

riem, want hij verwachtte elk oogenblik, dat het ding weer rijzen en dalen zou.

— We hebben ons wat op den hals gebaald, toen we dien gast in huis namen, zei Katrijn.

— En er nog twee jaar mee opgeschoteld zitten, hernam Lieven. Tot achttien dienen we hem te houden. Voor zoo'n labbedoes kan een eerzaam burger van Weert als ik, toch geen woordbreker worden tegenover het stadsbestuur. Ha, neen, daarvoor sta ik te goed bekend. Ik had gemeend er een flinken schoenmaker uit te vormen, zooals ik. Rond heel de Peel dragen ze de laarzen van baas Lieven, al barst die krabber, Kasper uit de Hoogstraat, daarvoor van nijd. Maar ik zal met den luiwammes geen eer behalen. Wat denkt hij nu weer? Toe, zeg het eens!

— Niets, beweerde Jan.

— Jawel! Weet ge, wat ge denkt? Dat ik zot-tepraat vertel! En daarom... hoep-la...

Onverwacht kreeg de knaap een hevigen slag. Maar nu greep hij snel den riem beet en rukte dien uit de handen van zijn meester. 't Scheen of hij thans zelf op Lieven wilde ranselen. Maar Katrijn sprong haar man ter hulp en Jan tuimelde op den vloer. Beide echtgenooten hielden hem in bedwang.

— Haal den schout! riep de vrouw woedend.

— Neen, neen, die is nog nooit in mijn huis geweest, tenzij om laarzen aan te meten, want

eerst was hij klant bij Kasper, dien knoeier en hij kreeg eksteroogen. De schout, om dezen valschen oproerling te temmen? Dat kan ik zelf wel.

En terwijl Katrijn, die veel macht bezat, den wees belette zich te verweren, ranselde de onbarmhartige schoenmaker hem ongenadig af.

— Dat is de derde tractatie, zei hij dan. En die drommelsche kerel vindt ze lekker, geloof ik, want hij schreit niet.

— Neen, beul! sprak Jan woedend. Sla me dood... dan kunnen ze me naast vader en moeder leggen.

— Die hebben geen eigen graf, hoonde Katrijn. Ze werden op een avond in één kuil gelegd. Maak dus zooveel praats niet. Ge eet genadebrood!

— En hij is er niet dankbaar voor, zei Lieven. Ik ransel er het kwaad uit en in plaats van daarvoor blij te zijn, noemt hij me een beul. Jongen, de echte beul van Weert zal u nog wel eens op uw schouder of uw voorhoofd met een brandijzer een merkje geven... als hij tenminste u niet aan de galg hangt. Sta nu op, en waag het nooit meer de hand te verheffen tegen uw weldoener. Eten hebt ge niet meer noodig... het roggebrood uit de Peel voedt genoeg voor twee dagen. Het is zwaar als turf. Ga dus naar bed... dan kan ik u morgen om vier uur roepen.

Jan begaf zich naar zijn kamertje onder de

pannen. Zijn lichaam deed hem op veel plaatsen pijn. Maar erger nog was het gevoel van onrecht.

Lieven sloeg hem dikwijls, en een arme wees behoefde niet te klagen bij den armmeester. Zoo'n jongen was immers altijd ontevreden. Bovendien kon de baas zoo meesterlijk huichelen, dat men hem voor een liefdadig man hield.

— Ik loop weg, zei Jan. Liever bedelen langs de wegen dan hier te blijven.

Lang lag hij wakker want het was pas zes uur en hij maakte allerlei plannen. Hij kon vannacht het huis verlaten, doch de stadspoorten waren dan gesloten en wakers zouden hem oppakken, en terug leiden bij Lieven.

— Ik zal morgen wel vluchten, besloot de knaap.

Eindelijk sloep de arme wees in.

II.

Toen hij wakker werd stond Lieven voor zijn bed.

— Er uit, zei de schoenmaker.

— 't Is nog zoo donker, stamelde Jan versuft.

— Dat geloof ik. Om vier uur schijnt de zon nog niet. Hebt ge niet genoeg geslapen, sedert gisteravond zes uur? Zoudt ge misschien willen, dat ik uw brood op bed bracht? Uw straf duurt

nog voort en daarom, vlug opstaan. Er zijn schoenen genoeg te lappen.

Jan herinnerde zich nu de mishandelingen van den vorigen dag. Hij voelde trouwens nog plekken op zijn huid, welke gloeiden als vuur. Maar tevens bedacht hij, hoe hij wilde vluchten. En zonder morren stond hij op.

— Rap beneden zijn! beval Lieven. Ik zal daar licht maken.

Toen de knaap in de werkplaats kwam brandde er een lampje en lag zijn werk gereed.

— Te zeven uur zal ik zien, wat ge uitgevoerd heb, zei Lieven. En denk aan den spanriem! In één week wil ik van een duivelsjong een fatsoenlijk mensch maken. Daar heb ik gisterenavond over liggen denken. Ja, kijk zoo zwart als het leer... het helpt u niet! Ge moet en zult veranderen.

Lieven keerde naar zijn bed terug. Jan zette zich aan het werk. Hij had hier een hard leven. Toch was hij geen kwade jongen, al schoot hij niet vlug in zijn vak op. Hij deed dit tegen zijn zin. Maar ongehoorzaam toonde hij zich zelden. Lieven en Katrijn konden echter niets van hem verdragen. Ze hadden een slecht karakter. En ze meenden, dat de jongen kwaad van hen sprak, en waren in de stad toch zeer op hun goeden naam gesteld.

Jan voelde geweldigen honger. Stil ging hij in

de keuken en at daar een stuk brood. Hij werkte dan. Maar hij was nu vast besloten er van door te gaan. Waarheen? O, hij zou diep in de Peel wel werk zoeken bij de turfdelvers.

Te zeven uur stond Lieven op. Hij keek het werk na.

— Ge kondt meer gedaan hebben, zei hij, maar ik wil geduld toonen, om u te beteren. De booze geest moet er uit. Dan zult ge me later op uw bloote knieën danken, als alle menschen met lof over u spreken, gelijk over mij.

Katrijn, die lui van aard was, kwam pas een half uur later uit haar bed. En toen sprong ze nijdig de werkplaats binnen.

— De dief heeft brood gestolen, zei ze, op Jan wijzend.

Deze bekende, dat hij wat gegeten had.

— Zoo, zoo, zei Lieven. Smullen voor ge uw kost verdiend hebt. Ja, dat zijn van die hooge streken!

— Ik had zoo'n honger!

— Na dat lekkere roggebrood uit de Peel! Hoe is het mogelijk?

— Een dief in huis! voer Katrijn verontwaardigd uit. Wie weet, wat hij nog allemaal steelt en naar zijn vrienden in de Peel brengt!

— Niets! riep Jan verontwaardigd uit. Maar ik had niet meer gegeten sedert gisteren twee uur.

— En gisteravond heb ik u drie keer getrac-

teerd! treiterde Lieven. Was dat nog niet genoeg?

— Als ge me weer slaat, verdedig ik me! dreigde Jan.

— Hoor toch eens! spotte de baas. Hij praat als een Spaansch officier en hij neemt zulk een houding aan ook. Ze moesten hem te paard aan het hoofd van een troep soldaten zetten en hem een zwaard geven, zoo lang als hij zelf is. Nu we zullen zijn straf nog eens in beraad houden en eerst gaan eten. Hij heeft zijn maal al binnen.

Weldra snoof de knaap een geur van gebraden spek op. Hij was bijlange niet gevoed geweest door een hompje brood, en nu leek het wel, of het water over zijn hart liep.

— Straks ben ik weg, mompelde hij.

Jan werkte voort, en wat later kwam Lieven naast hem zitten.

— O, dat spek was lekker, zei hij plagend. Het vet liep langs mijn kin. En heerlijk tarwebrood.

Zoo toonde de schoenmaker weer zijn slecht karakter.

Er kwam een klant binnen met een paar kapotte laarzen.

— Goeden morgen, Cornelus, zei Lieven. Hoe staan de zaken in de stad?

— Men vertelt, dat prins Maurits van Nassau met een leger voor Den Bosch is verschenen; hij

weet, dat de Spaansche soldaten hier oproerig zijn en nu hoopt hij de vesting te veroveren.

— Dat is slim van hem. Hij kan Den Bosch gemakkelijk pakken, want de Spanjaarden zullen er niet heen trekken. Ze willen niet meer vechten, zoo lang ze niet betaald worden.

— Het schijnt, dat ze toch naar hun officieren luisteren. Zoo ver drijven ze het oproer niet, om te weigeren den strijd aan te gaan. Och, jongen, of we van de kat of den hond gebeten worden, dat is het zelfde. Troepen en oorlog in de streek, het beteekent niets.

— Neen, we moesten vrede hebben, vrede in het land, vrede in de stad en vrede in huis. Had den de menschen elkaar allen lief! Dan zou de aarde een paradijs zijn. De sterken moesten de zwakken helpen, de rijken de armen, en gebrekigen, huichelde Lieven.

Katrijn kwam ook eens luisteren. Ze zei, dat De Bosch toch ver van Weert was en, als de Spanjaarden weg trokken, had men er hier geen last van.

De buurman ging heen.

— Nu moet ik ook de straat eens op, zei Lieven. Een goed burger dient te vernemen, wat er gebeurt. Jan, jongen, zorg, dat ge niet luiert!

Katrijn moest om eenige boodschappen en zoo bleef Jan alleen. Hij kon niet beter wenschen. Vlug ging hij naar boven en trok zijn Zondag-

sche kleeven aan. Dan nam hij brood en een paar eieren uit de kas en hij verliet het huis door den tuin en een poortje. Nu wilde hij voor goed weg van Lieven en Katrijn. Zonder moeite geraakte hij buiten de poort; dan stapte hij al etend in de richting van de Peel. Hij volgde een tijd een heirweg. Ginds naderden eenige Spaansche soldaten. Jan was er niet bang van. Hij ontmoette ze immers dikwijls, want de streek wemelde er van. Maar toen de krijgslieden bij hem waren, grepen ze hem vast. Ze schenen het zonderling te vinden op een weekdag een net gekleeden jongen te ontmoeten.

— Dat is zeker een spion van Maurits uit Den Bosch, beweerde er een.

— Ja, dat zal wel, sprak een ander. Hij moet kunnen kijken of wij aan de officieren gehoorzamen.

— Laten we hem bij den kapitein brengen!

Veel knapen kenden in die dagen vrij goed Spaansch. De vreemde troepen vertoefden immers al zoo lang in de steden en dorpen. En Jan verstond wel, dat men hem voor een spion hield. Hij beweerde dat hij onschuldig was. Maar twee soldaten bonden hem de armen op den rug en leidden hem mee, verder den weg op. Ze kwamen bij een officier, die te paard zat.

— We hebben dezen spion aangehouden, zei een der Spanjaarden. Hij komt uit Den Bosch.

Wat hij verondersteld had, gaf hij nu reeds als alle waarheid ten beste.

— Ik ben geen spion! riep Jan uit.

Maar de officier was kort aangebonden, en wilde niet naar den knaap luisteren.

— Breng hem naar het kamp! Dan kunnen we hem vanmiddag aan een boom hangen! zei hij barsch.

En Jan moest nog verder mee. Wat berouwde het hem nu, Weert verlaten te hebben! Zou hij waarlijk straks moeten sterven? Maar dat was toch verschrikkelijk! En hij had niets misdaan. Hij mocht dat echter niet zeggen; de officier weigerde te luisteren. Misschien zou er in het kamp een beteren overste zijn. Toch voelde Jan groote vrees.

De weg leidde nu langs de Peel. Jan stapte, nog altijd de armen op den rug gebonden, vóór de twee soldaten, die lange pieken droegen. Plots zag hij kans op redding. Wat verder vluchtte hij een pad op, dat kronkelend door de moerasige vlakte liep. De Spanjaarden waren even verbluft. Maar dan snelden ze Jan na. Deze begreep, wat er zou gebeuren. Hij kende den weg en zag trouwens het verschil tusschen den harden bodem en het moeras. Maar de soldaten meenden overal te kunnen loopen. Het duurde niet lang, of de knaap hoorde gegil. Hij keek om. Hij zag, hoe de

Spanjaarden tot aan de borst in modder en veen waren gezakt. Hij lachte vroolijk.

— Dat duurt wel een uur, eer ze zich los gevoeld hebben, zei hij. En ze mogen nog van geluk spreken, dat ze niet kopje onder gaan en vermachten. Ik ben gered, en maak me uit de voeten. Ik ontmoet wel iemand, die de touwen zal doorsnijden.

Eenzaam kronkelde het pad door de triestige vlakte. Nu en dan keek Jan nog eens om. En hij zag, dat de Spanjaarden nog niet op den vasten grond geraakt waren. Eindelijk waren ze uit zijn gezicht verdwenen. Hij stapte wat rustiger verder, tot hij een smalle baan bereikte, welke ook de Peel kruiste. Hier zag Jan een man, die welgekleed was.

— Snijd mijn banden eens door? vroeg de knaap.

— Zijt ge gevangen geweest?

— Ja, door de Spanjaarden, en Jan vertelde, wat er hem overkomen was.

De vreemdeling bevrijdde hem van het touw.

— Ha, daar zou iemand stijve armen van krijgen, zei Jan.

— En woont gij te Weert? vroeg de man.

— Ja, maar ik ben een wees en ik was in dienst bij een slechten baas. Ik trek er van door.

— Gij kent dus goed den weg in de Peel?

— Nog een heel eind, ja.

— Geleid me dan; ik vrees ook de Spanjaarden, en ik vertrouw den weg hier niet.

— Ge moet oppassen voor het moer.

— Gij ziet er een flinken jongen uit. Wel, als ge toch verhuist, vergezel me dan naar Keulen. Daar zult ge werk vinden. En tot zoo ver betaal ik uw eten en logement.

— Top, zei Jan. Dat is nog eens geluk hebben! Ik verlang er al lang naar, eens iets van de wereld te zien.

De vreemdeling was een koopman, die veel geld bij zich had en de roofzuchtige Spanjaarden vreesde. Hij kwam van 's Hertogenbosch en, toen hij in de omgeving van Weert voor de rondzwervende krijgslieden gewaarschuwd werd, had hij zich in de Peel verborgen. Hij was nu blij gezelschap te krijgen. En zoo trok Jan met den heer mee.

III.

Jan woonde al drie jaar te Keulen. Hij was een stevige kerel van negentien geworden. Hij lostte en laadde schepen aan den veel bevaren Rijn. Soms had hij geen werk en dan slenterde hij door de drukke stad. Dikwijls bleef hij aan de Bonsche Poort staan, en dan kocht hij appels of peren van een knap meisje, dat Griet heette, en daar in een kraampje handel dreef. Ze kwam el-

ken morgen van den buiten. Soms praatte ze met Jan en ze wist, dat hij uit Weert weggeloopt was en hier aan de schuiten werkte.

Jan kreeg Griet lief en op zekeren dag vroeg hij, of ze met hem wilde trouwen.

— Zijt ge gek, jongen! spotte het meisje. Als ge een flinke landbouwer waart, ja, dan werd ik uw vrouw. Ik wacht tot er zulk een jonkman om me komt.

Het hielp niet, of Jan al beweerde, dat hij goed zijn kost kon verdienen aan de schepen. Griet wilde hem niet. De jonge man gaf den moed niet op en nog drie, vier maal herhaalde hij zijn verzoek. Toen werd Griet kwaad.

— Ga elders uw appels koopen en laat me met rust! zei ze op zekeren middag. Ik trouwen met een kerel, die uit zijn stad is weggeloopt! Ge zijt eigenlijk een vagebond, een vent zonder familie, een sjouwersgast aan den Rijn, die nooit vast werk heeft. Ik met u trouwen? Het zou al gauw zijn: « Griet, ga weer fruit verkoopen aan de Bonsche Poort. Anders is de broodkast leeg ». En gij zoudt potten bier zitten drinken op de Rijnkade en Griet kon hier staan in weer en wind. Ik ben niet gek, hoor! Loop heen en zaag mijn ooren niet af!

Beleedigd vertrok de jonge man. Een vagebond, een landlooper, een kerel zonder familie! Griet wist, dat hij al vroeg wees werd en een

slechten baas ontvlucht was. En hem daarvoor betichten van luiaardij! Neen, ze had geen hart!

Triestig slenterde Jan voort. Hij kwam op de Ganzenmarkt, en daar zag hij een oploop van volk. Een krijgsman las van een papier, dat hij krijgsvolk werfde voor de stad Keulen. Hij beloofde een schoon loon.

In dien tijd werden soldaten gehuurd en voor deze was het meestal hetzelfde, voor welk een koning of land ze vochten.

Jan drong door het volk.

— Schrijf mij maar op; ik ga in dienst, zei hij.

Nu Griet hem zoo beleedigd had, wilde hij niet meer te Keulen blijven. Jan moest bij een paar soldaten gaan staan, en trof er nog andere jonge mannen aan, die ook dienst hadden genomen.

— Ook een die denkt, dat hij een beurs goud zal verdienen! spotte een burger.

Jan antwoordde niets. Het kon hem niet schelen, wat er verder met hem gebeurde. Als hij maar ver weg geraakte van Griet! Hij had al hooren vertellen, dat er in Duitschland een oorlog op komst was.

Wat later moest Jan mee naar een stadsgebouw; hij kreeg een som gelds en moest nu hier verblijven.

Griet hoorde, dat hij soldaat was geworden.

— Juist goed voor zoo'n landlooper, zei ze. Nu zal hij hier toch zijn flauwe praatjes niet meer verkoopen.

IV.

Vele jaren waren voorbij gegaan. Griet stond nog altijd aan de Bonsche Poort van Keulen. Geen flinke landbouwerszoon had haar tot vrouw gevraagd. Ze was nu in de vijftig, en moest vlijtig fruit verkoopen, om haar kost te verdienen. Vandaag deed ze goede zaken, want veel volk was hier samen gestroomd. Straks keerden de Keulsche troepen uit den langen krijg terug, die dertig jaar had geduurd. Daarom spreekt men nog van den « dertigjarigen oorlog ». Duitschers, Zweden, Franschen, Spanjaarden hadden met elkaar gestreden.

't Duurde nog een tijd, eer het leger naderde. Eindelijk was het daar. Voorop reed een veldoverste, in prachtig gewaad. Hij droeg gouden teekenen van zijn waardigheid. Officieren volgden hem, en moesten hem op zijn minste wenken gehoorzamen.

De overste behoorde nu tot den adelstand: hij was baron en ridder, en nog veel meer, en bezat burchten en kasteelen.

Eensklaps zag hij Griet. Hij keerde zich om en gaf aan de officieren een wenk stil te houden.

Ook de troepen moesten wachten. Bevelen klonken. De veldheer leidde zijn paard voor het kraampje. De menigte keek verwonderd toe. Zou die voorname krijgsheer nu fruit koopen?

— Griet! riep hij luid.

En de koopvrouw wist niet, wat ze hoorde. Kende die rijke sinjeur haar?

— Kijk me eens goed aan, vervolgde de veldheer. Ziet ge niet, wie ik ben?

Griet trok wijde oogen open.

— Kan het waar zijn? kreet ze. Ge lijkt op Jan... ja, op Jan van Weert! Maar dat is gekheid!

— Jan was een vagebond, een landlooper zonder familie, he? vroeg de overste.

— Dezelfde stem! hernam Griet verbaasd. Maar het kan niet zijn!

— En toch is het zoo. Ik ben Jan van Weert. Is er geen flinke landbouwerszoon gekomen om met u te trouwen? Moet ge nog in uw kraampje staan?

— Maar hoe zijt gij zulk een groote heer geworden?

— Ik ben niet lui geweest, Griet! Ik heb geen potten gedronken, terwijl anderen werkten. Maar nu kan ik niet meer met een Griet als gij trouwen!

— Is dat een droom of ben ik wakker? vroeg de koopvrouw. Jan, die uit Weert weggelopen

is en hier schuiten loste, is de overste van al die troepen en heel Keulen loopt uit om hem te zien! O, ik zou het ver met hem gebracht hebben...

De veldheer werd luid toegejuicht. En de stad schonk hem een paleis tot woning. En inderdaad door trouw, moed, dapperheid en bekwaamheid was Jan steeds in rang gestegen. En zoo werd hij veldoverste en schonken Duitsche vorsten hem kasteelen en landgoederen met hooge titels. Want hij had voor hen schitterende overwinningen behaald.

V.

Lieven en Katrijn waren nu rond de zestig. Nog altijd huichelden ze braafheid voor de menschen van Weert. En toch waren ze grimmige, vrekkige lieden. En nog steeds hield Lieven een weesjongen als goedkoop knechtje, een kind, dat hard moest werken en weinig eten kreeg.

Op zekeren dag liepen de burgers van Weert samen. Een voornaam veldheer was met een troepje soldaten door de poort gekomen. En de burgemeester en andere heeren gingen hem vlug tegemoet, want die legeroverste was baron, ridder en zelfs kommandant in Bohemen. En nu beweerde men, dat de voorname heer een jongen uit Weert zou zijn! Dat leek allemaal wonderlijk. En wie wist het rechte?

— Ja, het is toch zoo, beweerde een stadsdienaar. Heer Jan van Weert heeft zijn komst door een bode laten aankondigen. Hij wil zijn geboorteplaats eens terug zien.

— Heet hij Jan? klonk het. Welke Jan kan dat zijn?

Niemand dacht aan den armen weesknaap, die meer dan dertig jaar geleden de stad ontvlucht was. En jongeren hadden hem immers niet gekend.

De veldoverste werd op het stadhuis ontvangen.

Lieven en Katrijn stonden voor hun huis. Met de burens gisten ze er naar, wie de Weertenaar kon zijn. Zeker familie van de graven van Hoorn!

Een stadsbode trad nader.

— Lieven, ge moet dadelijk op het stadhuis komen, zei hij.

De schoenmaker sprong wel een voet hoog.

— O, die veldheer zal een paar laarzen willen hebben. Hij weet zeker al, dat ik de beste schoenmaker van de stad en van heel Limburg ben, zei hij toen.

— Vlug, trek uw Zondagschen frak aan, sprak Katrijn zenuwachtig. En wasch eerst uw handen!

Spoedig toch stapte Lieven met hooge borst naar het stadhuis. Er stonden honderden menschen voor het gebouw. En fier als een pauw

schreed de schoenmaker tusschen de rijen door. Hij werd dadelijk in de zaal gelaten.

— Dat is nu Lieven, zei de burgemeester tot Jan van Weert.

— Ja, inderdaad, ik herken hem. Het is hetzelfde grimmig gezicht. Hebt ge uw spanriem meegebracht? vroeg de veldoverste aan den ontbutsten schoenmaker.

— Neen, edele heer... mijn spanriem niet, wel mijn maat...

— Om me laarzen aan te meten? Maakt ge die dikwijls nog te nauw en steekt ge dan de schuld op uw leerjongen?

Lieven keek Jan van Weert vreemd aan, maar herkende hem niet. Wat praatte hij toch zonderling!

Plots trok de veldheer een glazen deur open, die toegang gaf tot een balkon. En hij sleurde Lieven daarheen en hief hem omhoog, om hem aan het volk te toonen.

— Medeburgers! riep hij. Luistert eens! Ge vraagt zeker, wie ik ben. Als weesjongen heb ik bij dezen deugnet gewoond, bij Lieven, den schoenmaker. Mijn ouders, broers en zusters zijn hier van de pest gestorven. Ik bleef alleen over. Vader heette Jan Karels, en grootvader was omroeper der stad. Als wees woonde ik bij dit grimmig ventje, Lieven, den schoenmaker, en zijn venijnige vrouw Katrijn. Ik kreeg er meer slagen

dan eten. En als de knoeier schoenen en laarzen te nauw maakte, gaf hij mij de schuld. Tegen de menschen huichelde hij braafheid; voor een armen wees was hij een beul. Ik ben er weggelopen en ik trok van hier naar Keulen. Ik nam dienst bij het leger en klom op tot veldoverste. Ik heb met koningen en keizers verkeerd, ik ben graaf en hertog, maar nooit zal ik verbergen, dat ik van nederige, brave menschen afstam. En het is in al die jaren mijn wensch geweest dezen deugniet eens te herinneren aan zijn onbarmhartigheid en wreedheid. Die een wees verdrukt, is een lafaard.

Intusschen lag Lieven te spartelen op de borstwering, onder den ijzeren greep van Jan. Tot zijn ontzetting hoorde hij, wie de voorname heer was.

— O, laat me niet vallen! kreunde hij.

Jan wenkte een van zijn officieren en zei:

— Houdt gij den deugniet eens even vast!

Toen maakte hij zijn gordelriem los en gaf hij Lieven eenige slagen op de broek. Het volk lachte luid.

— Altijd was de ellendeling gereed, mij, een weesjongen, met zijn spanriem af te ranselen, sprak hij luid. En nu straf ik hem op dezelfde manier, maar toch veel zachter.

Lieven schreeuwde als een bezetene, ofschoon

Jan hem niet veel pijn deed. En toen duwde de veldoverste hem terug in de zaal.

— En nu uit mijn oogen! gebod hij.

De burgemeester vond het wel wat kras, dat Jan van Weert op het stadhuis een openbare kastijding toediende aan een inwoner van Weert, maar hij had het niet durven verhinderen.

Lieven maakte zich uit de voeten. De menigte joelde hem uit. De schoenmaker kwam thuis.

— En moet ge dure laarzen maken? vroeg Katrijn.

— O, zwijgt! Hij is een duivel. Weet ge wie de groote heer is? Jan, die bij ons gewoond heeft, de luiaard, die weg liep, omdat hij niet wilde werken!

Katrijn viel bijna flauw van verbazing. En toen ze hoorde, hoe haar man behandeld was geworden, schold ze op den burgemeester en den schout, die dit toelieten.

Jan van Weert strooide geld voor de armen.

Dan ging hij met den burgemeester en de schepenen naar de Sint-Maartenskerk. De deken en de kerkmeesters ontvingen hem daar. Jan deed een gebed en dan stapte hij tot voor het hoogaltaar en beschouwde een poosje de zerk, waaronder de graaf van Hoorne rustte. Hij had hier zoo dikwijls als kind gestaan.

Dan gaf hij den deken een som gelds voor goede werken, en ook voor het bouwen van een doop-

vont, ter herinnering aan zijn jeugd. Hij bedacht eveneens het weeshuis.

Jan logeerde in het voornaamste gasthof en daar noodde hij 's avonds de overheden aan de feesttafel.

Den volgenden dag deed hij een wandeling in de Peel, en deelde hij milde aalmoezen uit in de hutten der turfstekers, bij wie hij als knaap zoo dikwijls had gezeten.

Den derden dag keerde hij naar Keulen terug.

In de kerk van Weert werd de doopvont gebouwd, en men bracht er het wapen bovenaan van Jan van Weert en een opschrift, in 't Latijn: « *De zeer beroemde Heer Johan Vrijbaron van Croon, Heer van Sohorzae en Tashof, ridder van het Altereiligste Graf Onzes Zaligmakers, Raad van Zijne Majesteit, den Roomscen Keizer, krijgshaftig veldheer, overste der lijfwacht, opperbevelhebber van het voetvolk, kommandant der drie Praagsche steden en onderkommandant van het leger in Bohemen* ».

Ja, Jan had veel titels.

Lieven en Katrijn bleven nu maar liefst binnen. Ze waren zeer beschaamd. Griet, de appelverkoopster, betreurde toch haar vroegere on gevoeligheid, toen ze hoorde, dat Jan van Weert met een adellijke dame trouwde, die eigenlijk ook een Griet was, met vollen naam Margriet von Bernbachsen.

Jan van Weert woonde in het Ruitershof, een prachtig huis, te Keulen. Hij werd een stille man, die dikwijls bedacht, hoe veel gelukkiger hij zou zijn, indien hij nooit oorlog had gevoerd. Veel dacht hij terug aan de wreedheid der slagvelden. En al de weelde kon die sombere gepeinzen niet bannen.

Zwaar luidden de klokken der oude Sint-Gerouk van Keulen, toen Jan van Weert in 1562 gestorven was en met groote plechtigheid begraven werd.

Te Keulen staat een gedenkteeken voor hem, en daarop wordt Jan ook afgebeeld, als hij Griet tot vrouw vraagt en zij hem afwijst.

En gaarne spreekt men te Keulen nog over zijn wonderbare geschiedenis.

EINDE.

Het gedenkteeken voor Jan en Griet te Keulen.

In A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

verschijnt regelmatig elke week een nieuw boekje aan 60 cm. Het is te koop in de meeste boekwinkels en bij veel dagbladverkoopers.

Zoo dit niet het geval is kan men zich abonneeren bij

HANS- VAN DER MEULEN — CONTICH

Per jaar 31,20 fr. voor 52 boekjes. Per half jaar 15,60 fr. voor 26 boekjes.

Er zijn ook steeds een drie honderd vroeger verschenen boekjes beschikbaar.

Vraag ze in de winkels of bij de dagbladverkoopers.
